

Onder het noorderlicht



De beloften van de dageraad



Lauraine Snelling

Roman

Vertaald door Carianne van Holst

 **de Parel**

Uitgeverij de Parel – Doornenburg

Nederlandse vertaling © Uitgeverij de Parel – Doornenburg, 2019
www.uitgeverijdeparel.nl

Oorspronkelijk verschenen in het Engels onder de titel *The Promise of Dawn* bij Bethany House, een onderdeel van Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 49516, U.S.A.

Copyright © 2017 Lauraine Snelling

De Bijbelcitaten in deze uitgave zijn afkomstig uit de Herziene Statenvertaling.

Vertaling: Carianne van Holst
Opmaak omslag: TMgraphics.nl
Opmaak binnenwerk: TMgraphics.nl
ISBN 9789492408600
ISBN e-book 9789492408617
NUR 342

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor recensies mogen korte bloemlezingen worden gebruikt.

All rights reserved. No part of this publication might be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publishers. The only exception is brief quotations in printed reviews.



Voor mijn trouwe redacteur en vriendin Sharon Asmus. Hoewel ze nu in de hemel is, blijf ik de vruchten plukken van al haar werk dat ze aan mijn boeken heeft verricht. Bij al de boeken waar we samen aan gewerkt hebben, hield ze me bij de les wat betreft personages, verhaallijnen, geschiedenis, en zorgde ze ervoor dat mijn tijdlijnen klopten. Sharon, jouw leven heeft grote invloed gehad op het leven van vele anderen. Dank je wel voor je liefde, je lach en je sterke betrokkenheid.



 1

APRIL 1909

‘**M**oeder, een brief uit Amerika!’
Gunlaug Strand Carlson keek op van het weefgetouw waarop ze een plaid aan het weven was dat ze als huwelijksgeschenk aan haar zoon Johann wilde geven. ‘Van Ingeborg?’ Haar hart sprong op van blijdschap. Ze betreurde het dat ze geen contact meer hadden sinds haar nicht Ingeborg met Roald getrouwd was en naar North Dakota was verhuisd. Maar gelukkig kreeg ze in ieder geval nog wat nieuws te horen via Ingeborgs moeder.

Ivar, haar jongste zoon, schudde zijn hoofd. ‘Deze brief komt uit Minnesota, dus hij moet van uw andere neef zijn.’

‘Is hij aan mij geadresseerd, of aan je vader?’

‘Er staat “meneer en mevrouw”. Het handschrift is moeilijk te lezen.’ Ivar overhandigde haar de brief.

‘*Takk.*’ Ze bestudeerde de envelop en glimlachte toen naar haar zoon. ‘En hoe was school vandaag?’

‘Beter. Er zijn niet zo veel leerlingen meer afwezig, maar een paar van degenen die teruggekeerd zijn hoesten nog steeds de longen uit hun lijf.’

‘*Uff da.*’ De scholen waren een week dicht geweest vanwege de griep die rondging. Elke dag dankte ze God dat Hij haar gezin be-

scherm had. Van al haar kinderen ging Ivar het graagst naar school. Hij droomde er al van om een opleiding te volgen en leraar te worden. Hoe ze daar echter ooit voor zouden kunnen betalen, was haar een raadsel. Ze tikte met de brief tegen de rand van het weefgetouw.

‘Gaat u hem niet openmaken?’ Ivar wierp een blik op de klok. ‘*Far* komt bijna thuis. Wat eten we?’

‘Dat moet je aan Nilda vragen. Zij kookt vanavond voor ons.’

‘Toch niet weer havermoutpap?’

‘*Nei*, Johann heeft Solveig uitgenodigd voor het avondeten om over de bruiloft te praten. We zullen de brief tijdens het eten lezen.’

‘We zouden hem heel snel kunnen lezen en net doen alsof we van niets weten.’

‘Wegwezen, jij.’ Ze wuifde hem met een glimlach weg. ‘Ik wil nog een paar rijen weven voordat ik het moet afdekken.’ Ze wilde dat de plaid een verrassing was.

Ivar verliet fluitend het vertrek. Naast dat hij van haar kinderen degene was die het meest van leren hield, leek hij ook het meest opgewekte kind. Net zoals haar nicht Ingeborg bekeek Ivar de dingen van de positieve kant; zelfs als baby had hij al gelachen en gekird. Was er maar een manier om zijn droom om leraar te worden waar te maken.

Die avond, toen iedereen rond de eettafel zat, maakte Gunlaug de envelop open, vouwde het vel papier open dat in de envelop zat en begon die hardop voor te lezen.

Beste nicht Gunlaug en neef Thor,

Ik hoop dat alles goed is met jullie en jullie gezin. Ik ben eindelijk in de gelegenheid om jullie te schrijven en om hulp te vragen. Zoals jullie weten zijn Gerd en ik nooit gezegend met zoons om ons hier in het nieuwe land te helpen. Het stuk land dat ik van een boer heb gekocht, staat vol grote dennen-

bomen die we omhakken en naar de molens in Minneapolis sturen. Het geld dat die bomen ons hebben opgeleverd, heeft ons in staat gesteld om een huis te bouwen dat groot genoeg is om een gezin in onder te brengen. We bebouwen het land dat we ontgonnen hebben, maar we hebben hulp nodig. Het gaat niet goed met Gerd, dus we willen vragen of Rune en zijn vrouw en zoons bereid zijn om naar Minnesota te emigreren. Ik zou hun overtocht betalen, op voorwaarde dat ze het geld op termijn terug zullen betalen.

We wonen in de buurt van een klein dorpje dat de naam 'Benson's Corner' draagt. De dichtstbijzijnde grote stad is Blackduck in Minnesota. In de wintertijd is er een school voor de jongere kinderen. Wanneer alle bomen geveld zijn en via de lokale spoorwegen naar de noordelijke molens zijn vervoerd, zullen we de boomstronken verwijderen en gewassen planten. We hebben nu één koe, maar ik ben altijd al van plan geweest om een aantal melkkoeien te houden wanneer het land ontgonnen is.

We hopen dat Rune wil komen. Dit is werkelijk een land van mogelijkheden. We zijn erg dankbaar dat we hier op het juiste moment gekomen zijn.

*Hartelijke groet,
Einar Strand en Gerd*

Gunlaug legde de brief op tafel en richtte zich op haar oudste zoon, die rechts van haar zat. 'Wat denk je ervan?'

Ze keek naar hem en zag dat zijn schouders afzakten, terwijl het nieuws tot hem doordrong. *O, mijn zoon, ik ben bang dat je niet de bouw hebt om een houthakker te zijn. Een boer, dat wel, maar...* Het waren de 'maren' die haar hart pijn bezorgden. Haar zachtaardige zoon zo ver weg. En zijn Signe? Het licht viel op de gouden lokken van haar lange haar dat in een krans gevlochten was. Zelf zat ze

doodstil, alsof ze bevroren was, alsof ze elk moment kon breken. Maar dat zou niet gebeuren.

Rune knipperde met zijn ogen. ‘Nou ja, het is een verrassing, maar ik moet zeggen dat ik meer dan eens overwogen heb om te emigreren. Maar ik was van plan om me bij de familie Bjorklund in North Dakota te voegen. Jullie weten dat ze vaak brieven gestuurd hebben waarin ze om arbeiders vroegen.’ Hij wierp een blik op zijn vrouw, die naar haar tot vuisten gebalde handen in haar schoot staarde. ‘Wat vind jij, Signe?’

‘Ik denk dat we het aanbod aan moeten nemen.’ Bjorn, hun oudste zoon van vijftien, kon bijna niet stil blijven zitten.

Rune fronste naar hem. ‘Ik had het tegen je *mor*.’

Bjorn knikte nauwelijks zichtbaar, maar zijn opwindning verflauwde alleen maar, in plaats van dat het helemaal verdween. Hij gaf zijn broer Knute, die rechts naast hem zat, een ellenboogstoot.

Nilda, de oudste van Gunlaugs drie dochters, zette een bord met pasteitjes op tafel en liep terug om de koffiepote te pakken. ‘Wie wil er nog koffie?’ Ze stootte Johann aan. ‘Jammer genoeg heb jij nog geen zoons.’

‘Laten we eerst maar eens trouwen, goed?’

‘Nou ja, ik zou vertrekken zodra het vervoersbewijs arriveerde.’ Nilda vulde Runes koffiemok bij. ‘Kom op, Signe, denk eens aan het avontuur.’ Zij en Signe waren sinds hun schooljaren al beste vriendinnen, en die band was nog nauwer geworden nadat Signe met Rune getrouwd was. Nilda had haar reputatie als koppelaarster waargemaakt.

Signe beet op haar onderlip en keek van haar echtgenoot naar Gunlaug en weer terug. Ze schudde haar hoofd en sprak zacht. ‘Als we daarheen gaan, zullen we onze familie nooit meer zien.’

O, lieverd. Gunlaug klopte op de verweerde hand van haar schoondochter en knikte naar haar zoon. ‘Ik heb Ingeborg altijd al op willen zoeken. Hoe vaak heb ik niet gewenst dat we de beslissing hadden genomen om te emigreren toen ze vroegen of er nog meer

familie wilde komen.’

‘Waarom hebben jullie dat niet gedaan?’ vroeg Nilda.

Thor onderbrak hen. ‘Omdat ik er geen enkele behoefte aan heb om die oceaan over te steken en dagen in een trein naar North Dakota te zitten. Ik ben tevreden hier, in Noorwegen.’ Hij keek naar zijn vrouw, die haar schouders ophaalde. Ze waren het op dit punt nooit eens geweest.

‘Tante Ingeborg en haar familie hebben het goed voor elkaar,’ merkte Rune op. ‘Dat hebben we althans gehoord.’

‘Ja, dat klopt.’ Gunlaug dwong zichzelf om weer te lachen. Het had geen zin om te dromen over dingen die nooit zouden gebeuren. Ze keek naar haar kinderen. ‘Als jullie besluiten om te gaan, weet dan dat jullie mijn zegen hebben, en ook die van jullie *far*. Nietwaar, Thor?’

‘Ja. Als jullie willen gaan, dan zij dat zo. Maar besef wel dat niet iedereen die naar Amerika vertrekt zo veel voorspoed heeft als Ingeborg en haar familie. Er is daar ook genoeg leed.’ Thor knikte naar Rune. ‘Je moet hierover nadenken en bidden. Het is niet goed om haastige beslissingen te nemen die je later zult betreuren. Het vellen van de hoge bomen is niet alleen zwaar werk, maar ook gevaarlijk.’

Gunlaug zag Signe huiveren. Het zou voor haar extra moeilijk zijn om haar familie – beide families – achter te laten, aangezien ze al zo veel geleden had in haar leven. Haar eerste echtgenoot was kort nadat hun zoon Bjorn geboren werd, overleden. Nilda had haar en de baby meegebracht om bij de familie Carlson te wonen en had een grote rol gespeeld in het koppelen van Rune en Signe. Ze waren zulke tegenpolen. Zij praatte graag, terwijl hij geen woord verspilde. In dat opzicht leek hij op zijn vader.

Rune en Signes drie zoons waren de hele familie erg dierbaar. Maar het onheil sloeg weer toe toen Signe verschillende keren een miskraam kreeg. Toen waren er twee meisjes na de geboorte overleden, en daarna was Signe ervan overtuigd geraakt dat ze onvruchtbaar was. Soms was het leven inderdaad hard.

En nu Gunlaug vermoedde dat Signe eindelijk weer zwanger was,

zouden ze wellicht vertrekken. En hun kleinkinderen met zich meenemen.

Gunlaug richtte haar gedachten weer op de brief in kwestie. Einar had gezegd dat het niet goed ging met Gerd. Betekende dat dat ze bedlegerig was, of dat ze enkel een zwak gestel had? In beide gevallen zou het een zware last voor Signe betekenen.

Rune keek nadenkend. ‘Ik weet dat het een grote beslissing is, maar ik ben niet bang voor zwaar werk. Einar heeft het niet over land voor onszelf. Verwacht hij dat we allemaal de rest van ons leven in hun huis zullen wonen?’

‘En wat als we meer kinderen krijgen?’ Signe fronste nu.

‘Kende u Einar en Gerd goed toen u jonger was, *mor*?’ vroeg Rune.

Gunlaug schudde haar hoofd. ‘Ze woonden niet in de buurt. Hun familie vestigde zich op de berg en we zagen hen nauwelijks. Ik heb Gerd nooit ontmoet. Ik weet dat mijn *mor* contact met hen bleef houden, door middel van brieven. Zo heeft Einar waarschijnlijk gehoord dat je zoons hebt. Maar hij denkt toch zeker niet dat Bjorn oud genoeg is om bomen te vellen? Dat is mannenwerk.’

‘Ik weet hoe ik een trekzaag moet gebruiken, nietwaar, *far*?’

‘Ja, maar er is een verschil tussen het hakken van hardhout en het vellen van reusachtige bomen. Ach, we zouden zo veel moeten leren. Hoe oud denkt u dat Einar is?’

‘Hij was jonger dan ik toen ze emigreerden, waarschijnlijk achter in de dertig. Maar denk eens na – je kunt in Amerika je eigen land verdienen, gratis en voor niets.’

Thor keek naar zijn oudste zoon. ‘Daar zijn strenge regels aan verbonden. Herinner je je Ole Sorenson nog? Hij gaf het op en kwam terug naar huis. Hij zei dat gratis land één grote leugen is. Je zou Einar kunnen schrijven en hem een aantal van je vragen kunnen voorleggen.’

Rune knikte. ‘Dat zou verstandig zijn. Kunnen we de brief mee naar huis nemen, zodat we het adres hebben?’

‘Uiteraard.’ Gunlaug stopte de brief terug in de envelop en gaf

hem die. ‘Je zou ook kunnen vragen of er andere familieleden bij hen in de buurt wonen. En wanneer ze je verwachten.’

‘Hoe eerder hoe beter, zo lijkt het.’ Thors frons was niet verdwenen. Sterker nog, de rimpels op zijn voorhoofd waren nog dieper geworden.

‘Vergeet niet dat we vanavond over onze bruiloft zouden praten.’ Johann verhief zijn stem om boven de anderen uit te komen. Hij glimlachte naar zijn verloofde die naast hem zat. ‘Heb jij nog vragen?’

Solveig schudde haar hoofd. ‘Mijn broer Arne is ook naar Amerika vertrokken, en schreef toen om te vragen of iemand hem een bruid wilde sturen. Hij kon daar geen vrouw vinden om mee te trouwen en wilde niet zijn hele leven houthakker blijven. Ondanks het feit dat hij genoeg geld verdiende om de overtocht te kunnen betalen.’

‘En is er iemand gegaan?’

‘Ja, hij had het vervoersbewijs bijgevoegd, dus de dochter van vrienden stemde ermee in om naar hem toe te gaan. Voor zover ik weet, zijn ze getrouwd en hebben ze nu een baby. “Postorderbruiden” noemen ze hen, geloof ik.’

‘Daar heb ik over gehoord.’ Nilda ging op haar stoel zitten. ‘Misschien zou ik dat ook moeten doen, een postorderbruid worden. Tenslotte zijn er niet veel jongemannen meer over in Noorwegen.’

‘Doe niet zo dwaas,’ zei Thor. ‘Je bent nog geen oude vrijster.’

‘Wat een gok.’ Rune wreef in zijn ogen. ‘Ik denk dat we naar huis moeten gaan. Jongens, zoek jullie spullen bij elkaar. Signe, ik ben blij dat we op tijd getrouwd zijn. Postorderbruiden.’ Hij schudde zijn hoofd, stopte de envelop in zijn borstzakje en schoof zijn stoel achteruit. ‘Wanneer is de bruiloft, Johann?’

‘Over drie weken. Waag het niet om voor die tijd te vertrekken. Je hebt beloofd om mijn bruidsjonker te zijn.’

Rune lachte. ‘Wees maar niet bang, dan zijn we hier nog wel. Solveig, ik begrijp niet hoe je het met mijn broer uithoudt.’

‘Mijn *far* zei hetzelfde. Ik weet dat ik het niet erg zou vinden om naar Amerika te emigreren.’ Solveig keek naar haar verloofde. ‘En jij, Johann?’

‘Het is het overwegen waard.’ Hij sloeg Rune op zijn schouder. ‘Over een jaar of twee moet jij daar maar een plekje voor ons regelen, nadat we gezien hebben hoe het jou vergaat.’

De volgende dag schreef Gunlaug Einar en Gerd een korte brief – slechts een kantje – met wat nieuws, terwijl Rune een brief schreef met zijn vragen, waarvan de belangrijkste was wanneer Einar verwachtte dat ze naar Amerika zouden afreizen. Om portokosten te besparen, verstuurdde ze de beide brieven in één envelop.

Gunlaug werkte tot diep in de nacht door om de plaid af te maken en de monotone bezigheid gaf haar te veel tijd om na te denken. Als Rune en zijn gezin naar Minnesota gingen, zou ze die kleinkinderen nooit meer zien, laat staan haar oudste zoon. Net zoals ze Ingeborg nooit meer zou zien. Hoe konden twee nichten die een sterkere band hadden dan zussen op deze manier het contact verliezen? De breuk had plaatsgevonden toen haar *far* erachter gekomen was dat het testament van zijn jongere broer al het land van de familie aan Ingeborgs *far* naliet en niet aan hem. Hij had elke vorm van contact met het gezin verboden.

Toen de twee gezinnen eindelijk weer in contact met elkaar kwamen, was het niet hetzelfde geweest. Er was te veel gebeurd, zou haar *mor* zeggen.

Ze had door de jaren heen verschillende brieven geschreven, maar ze had geen antwoord ontvangen, en uiteindelijk had ze het opgegeven. Was het het waard om het opnieuw te proberen? Dat was de grote vraag. Ingeborg schreef zelfs haar eigen familie niet vaak. Meestal alleen met een verzoek om hulp.

Maar Thor was onvermurwbaar. Hij wilde niet emigreren. Het feit dat hij zo snel had goedgekeurd dat Rune zou gaan, was een schok.

Een week voor de bruiloft was de plaid af. Nadat Gunlaug het in een oud laken had gewikkeld, verstopte ze het en maakte het weefgetouw gereed voor een nieuw plaid. Deze zou met Rune en Signe meegaan

naar Amerika, als ze Einars aanbod zouden aannemen. Dan zouden ze iets van thuis hebben dat ze bij hun bed konden leggen.

De dag voor de bruiloft vertelden Rune en Signe dat ze een antwoord van Einar hadden ontvangen. 'Hij wil dat we onmiddellijk komen.'

Gunlaug drukte haar handen tegen haar hart. 'En jullie hebben besloten om te gaan?' Ze keek naar Signe, wier gezicht sporen van tranen vertoonde.

Signe knikte.

'En je *mor*?'

'Ze is zo teleurgesteld vanwege onze beslissing, dat ze nauwelijks met me kan praten.'

Gunlaug sloeg haar armen om haar schoondochter heen. 'Dat spijt me heel erg. Maar misschien zal ze bijtrekken als de dag van jullie vertrek dichterbij komt.'

'Rune zegt dat ik sterk moet zijn, maar waar haal ik de kracht vandaan?'

'De enige plek die ik ken, is in de armen van onze God. Als dit Zijn plan voor jullie is, zal Hij de kracht geven.'

'Makkelijk gezegd,' bromde Rune.

Gunlaug voelde medelijden met Signe. Hoe kon ze haar schoondochter helpen? Wat was er voor nodig om deze jonge vrouw wat ruggengraat te geven, zodat ze de reis en het zware leven in het nieuwe land kon doorstaan? Niet dat haar leven hier, in Noorwegen, eenvoudig was. Gunlaug wenste dat zij jaren geleden zo sterk was geweest.

'Dus wat gaan jullie doen?'

'We zullen hem antwoorden dat we ons erop voorbereiden om een week na ontvangst van de vervoersbewijzen te vertrekken.' Rune gaf een bemoedigend kneepje in de hand van zijn vrouw.

Gunlaug keek op de kalender. 'Hoelang heeft het deze keer geduurd voordat je antwoord kreeg op je brief?'

'Tussen de twee en drie weken. Dus ik verwacht dat we tegen

1 juni van hem zullen horen. Het reizen schijnt in de zomer veel eenvoudiger te zijn dan 's winters.' Hij keek naar Signe. 'Dan heb je minder kans op zeeziekte.'

Signe kromp ineen en haar zucht zei genoeg. Ze zag duidelijk tegen de reis op.

'Als je de brief per omgaande verstuurt, dan zullen we die een paar dagen uit onze gedachten zetten en morgen van de bruiloft genieten. Het is Solveigs en Johanns grote dag, en het zou niet eerlijk zijn om er een domper op te zetten met dit nieuws.' Gunlaug hoopte dat ze vastberaden en opgewekt klonk, en dat op geen enkele manier bleek dat haar hart verscheurd werd. Haar oudste zoon en zijn gezin zouden zich straks aan de andere kant van de wereld bevinden. En de gedachte dat ze brieven konden uitwisselen, hielp niet veel om die pijn te verzachten.



Na een blik uit het raam te hebben geworpen, liep Gunlaug de volgende morgen naar buiten om van de zonsopgang te genieten. Het leek erop dat het een heldere dag zou worden, altijd een goed voorteken. Johann was al buiten in de tuin. Na de extra koude winter had het langer geduurd voordat de grond ontdooid was, wat inhield dat ze pas later konden planten.

'Een mooie dag voor een bruiloft,' riep ze naar hem.

'Elke dag zou een mooie dag zijn voor deze bruiloft,' antwoordde hij. 'Ik heb lang genoeg gewacht.'

Ze pakte de omslagdoek die altijd klaar hing bij de deur. Ze sloeg hem om haar schouders om zich te beschermen tegen de kou van de vroege ochtend en liep toen richting het buitentoilet en vervolgens naar de tuin. 'Takk voor je hulp.'

'We eten allemaal van dit stuk grond.' Hij leunde op het handvat van de schoffel. 'Ik vraag me af of ze in Amerika dezelfde dingen verbouwen.'

‘Waarschijnlijk wel. Ik heb op de kaart gekeken. Wij bevinden ons niet veel noordelijker dan Minnesota. Maar ik heb gehoord dat de winters in North Dakota strenger zijn dan hier en er is niets wat de wind van de noordelijke vlakten van Canada tegen kan houden of zelfs maar iets kan afnemen. Wij hebben heuvels, bergen en bomen om ons te beschermen.’ *Ik wil daarheen!* De gedachte echode door haar hoofd.

Johann liep naar het hek. ‘Wanneer wij gaan, *mor*, zullen we u meenemen. Zowel Solveig als ik zouden op slag vertrekken.’

‘Ik weet niet hoe je geld zou kunnen sparen voor die reis, want mij lukt het niet. Ik probeer wat opzij te leggen voor moeilijke tijden, maar er is altijd wel iets waar ik het aan uit moet geven.’ De afgelopen winter was zwaar geweest, toen Thor geen werk had gehad, omdat de koeien geen melk gaven. De havermoutpap was soms afschuwelijk waterig geweest.

‘Maar wij zijn jong en hebben nog geen gezin te voeden. Als de mensen in Blessing – of in Minnesota – opnieuw om hulp vragen, zal ik gaan en geld opsturen voor een vervoersbewijs voor Solveig. Alleen de naam van het stadje, Blessing, maakt al dat ik erheen wil gaan.’

‘Waarom heb je dit nooit eerder gezegd?’

‘Ik heb het overwogen, maar ik heb nog nooit voor iemand anders hoeven te zorgen zoals nu. Na vandaag ben ik niet langer een ongebonden en vrije man. Ik zal een echtgenoot zijn, een man met verantwoordelijkheden.’ Hij legde zijn hand op die van haar. ‘Maar *mor*, ik zal ervoor zorgen dat u in Amerika komt.’

En Ingeborg vindt. Maar die droom sprak ze niet uit, want tenslotte was het slechts een droom.



Johanns woorden bleven door Gunlaugs gedachten spelen en lieten haar niet los, terwijl ze Rune en Signe hielpen met de voorbereidingen op de reis. Hun twee koffers zaten overvol en alle jongens

hadden een eigen rugzak. Gunlaug hoopte dat haar verdriet verzacht zou worden wanneer ze bezig bleef, maar toen de vervoersbewijzen arriveerden, voelde ze zich zoals Signe eruitzag.

Plotseling werd het haar duidelijk. Ze trok de jongere vrouw met zich mee naar de slaapkamer.

‘Signe, bestaat er een kans dat je zwanger bent?’ Het was acht jaar geleden dat Leif geboren was en net zoals Signe was ze ervan uitgegaan dat haar vruchtbare jaren voorbij waren.

Signe knikte. ‘Ik heb het nog niet aan Rune verteld, maar als ik volgende week niet ongesteld word, nou ja, ik ben er zeker van...’ Ze snoot haar neus. ‘Als ik dit kind tijdens die afschuwelijke reis verlies, hoe zal ik mijzelf dan vergeven? Of Rune?’

‘Omdat hij je dwingt om te gaan?’

Ze schudde nauwelijks zichtbaar haar hoofd. ‘Hij wil dit doen en ik kan hem niet tegenhouden. Als we daar een kans hebben op een beter leven, dan moeten we het proberen. Maar de gedachten dat hij bomen zal gaan kappen, bezorgt me nachtmerries. Hij heeft geen ervaring op dat gebied.’ Ze snoot opnieuw haar neus. ‘En *mor* praat nog steeds bijna niet tegen me.’

Gunlaug klemde haar tanden opeen om haar gedachten voor zichzelf te houden. Vergeving mocht dan in de kerk gepreekt worden, maar vaak brachten de luisteraars dat wat ze hoorden niet in de praktijk. ‘Het spijt me, maar ik vind dat het als moeder mijn taak is om mijn kinderen aan te moedigen om te doen wat nodig is voor hun familie. Ik wenste dat jouw moeder er ook zo over dacht. Ik bid dat ze van gedachten zal veranderen voordat jullie vertrekken.’

‘Ja, hoe eerder hoe beter. Ik kan me geen zorgen maken over haar, over deze baby die ik waarschijnlijk draag, en over hoe ik mijn zoons en man kan beschermen tijdens de reis en de treinritten.’

‘God is Degene Die jullie beschermt en Hij heeft beloofd om ons nooit te verlaten. Geloof je dat?’

‘Ja, ik probeer het, maar dit is allemaal zo onbekend.’

‘Dat is waar, maar het enige wat mijn moederhart ervan weer-

houdt om in tweeën te breken, is het vasthouden aan Zijn belofte om altijd bij ons te zijn.' Ooit. Ooit zou ze hen weerzien, als Johann zijn belofte aan haar waar kon maken.